

УДК 821.161.2 – 92.09

М. СЛАБОШПИЦЬКИЙ «ВЕЛИКА ВІЙНА»: АНТРОПОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ЯК ОСНОВА ПУБЛІЦИСТИЧНИХ РОЗДУМІВ

НАСМІНЧУК Ірина,

канд. філол. наук, доцент,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32301, Україна, e-mail: nasminchuk@gmail.com

Авторка аналізує проблематику й поетику документально-публіцистичного видання М. Слабошпицького «Велика війна. 2014... Україна: виклики, події, матеріали». З'ясовується вплив мілітарного фактора на свідомість людини. Особливості авторської концепції діалектики людського та мілітарного розкриваються в аспекті антропологічної реценції. У такому ракурсі проаналізовано взаємозв'язок антиномій «людина – влада», «людина – соціум», «людина – держава», «людина – нація». Доведено, що перший рік війни відрефлектовано на різних рівнях травматичного досвіду. Відтак креативний сенс авторського задуму виявив себе в оформленні публіцистичного тексту як різкого протиставлення відчайдушного героїзму українських воїнів із одного боку та бездарності командування – з іншого.

Ключові слова: М. Слабошпицький, публіцистика, антропологія, ситуація вибору, патріотизм, репортаж, інтерв'ю, есе, ідентичність, війна.

М. SLABOSHPYTSKY «THE GREAT WAR»: ANTHROPOLOGICAL PARADIGM AS A BASIS FOR JOURNALISTIC REFLECTION

The author of the article analyzes the issues and poetics of the documentary and journalistic publication by M. Slaboshpytsky «The Great War. 2014... Ukraine: challenges, events, materials». The influence of the military factor on human consciousness is being clarified. Peculiarities of the author's concept of human and military dialectics are revealed in the aspect of anthropological reception. In this perspective, the relationship between the antinomies «man – power», «man – society», «man – state», «man - nation» is analyzed. It is proved that the first year of the war was reflected in different levels of traumatic experience. Thus, the creative meaning of the author's idea manifested itself in the design of the journalistic text as a sharp contrast between the desperate heroism of Ukrainian soldiers on the one hand and the incompetence of the command on the other.

Key words: M. Slaboshpytsky, journalism, anthropology, situation of choice, patriotism, reporting, interview, essay, identity, war.

Вступ. Сучасна гуманітарна наука широко послуговується термінами «антропологія», «антропоцентризм», «людський фактор», «людський вимір». Введені в обіг філософами античного часу і закріплені в працях новітньої епохи (М. Бердяєв «Екзистенціальна діалектика божественного і людського», О. Больнов «Філософія екзистенціалізму», В. Кемеров «Антропоцентризм», С. Кримський «Смисл постісторії», М. Марковський «Антропологія, гуманізм, інтерпретація», Ж.-П. Сартр «Екзистенціалізм – то гуманізм», К. Ясперс «Духовна ситуація часу») ці терміни не втрачають своєї актуальності, як не втрачає актуальності міркування М. Бердяєва про те, що людина – це «»загадка у світі, й найвеличніша, імовірно, загадка». Проблема людини набирає особливої гостроти на тлі сучасних глобалізаційних процесів і загроз світових воєнних катаклізмів, коли суспільство остаточно переконалося у зруйнованості міфу про поступальний прогрес європейської цивілізації. Слушною

і доказовою з цього погляду видається думка Л. Мясникової, що у кризові періоди людина «стає для себе проблемою і намагається зрозуміти себе із себе самої, через власну індивідуальність» [6, с. 45]. Важливою передумовою актуалізації антропологічної проблематики в сучасних умовах є агресія Росії проти України. Війна, руйнуючи образ усталеного світу, вносячи новий зміст у дихотомію «свій/чужий», трансформувала уявлення про людину, рівень гуманізму і власну ідентичність.

Так склалося історично, що саме на роки іноземної агресії припадають найвищі злети письменницької публіцистики. Показовою у цьому плані є публіцистика періоду Другої світової війни, зокрема виступи І. Багряного, М. Бажана, О. Довженка, А. Малишка, О. Ольжича, М. Рильського, О. Теліги, які сукупно розвінчували гітлеризм та сталінізм як уособлення людиноненависництва, водночас стимулювали відродження почуття національного. І хоча на сьогодні національна свідомість начисто звільнена від стереотипів і догм тоталітарного режиму, гостре публіцистичне слово не втрачає своєї значимості. Трагічним напластуванням політичних, геополітичних, соціальних, економічних, антропологічних, ментальних проблем вибухнув початок ХХІ століття, драматична історія української нації вступила у черговий період війни з Росією, що, зрозуміло, потребує як фіксації подій з лінії фронту, так і їх діалектичного осмислення. Вагома роль у цьому контексті належить публіцистиці. «Публіцистичність виникає тоді, – слушно зауважує В. Здоровега, – коли автор прагне зворушити реципієнта, вплинути на його свідомість, зумовити відповідну реакцію. Змінити не тільки уявлення, а й поведінку людини, спричинити її відповідні вчинки» [3, с. 224].

Публіцистика про російсько-українську війну на Сході набуває дедалі більшої популярності серед читачів. Адже саме публіцистика, зокрема «збірки фейсбучних нотаток, спогади безпосередніх учасників, репортажні видання, зразки «нон-фікшн прози»» [1, с. 24] першою серед інших жанрів засвідчила «мобільність культури слова», «вміння адекватно відповідати на виклики сьогодення» [8, с. 9]. Вже з перших місяців війни наша публіцистика рухалася в напрямі, який А. Бондар означив як фіксування стану справ «з точки зору репортерської роботи, автентичних вражень і подій, <...> прискіпливого збору документальних свідчень» [15].

Поява у 2015 році документально-публіцистичного видання «Велика війна. 2014... Україна: виклики, події, матеріали» була цілком очікуваною з огляду на те, що його автор, Михайло Слабошпицький, утвердив себе в сучасному письменстві не лише полемічними за духом і стилем критичними розвідками, а й літературно-художніми зразками, що явно засвідчують тяжіння до публіцистики (досить згадати «Поета із пекла» чи «Веньяміна літературної сім'ї»). Більше того, «Велика війна...», по суті, продовжує розвивати ті ідеї, які висловлені у попередній книзі публіцистики «Гамбіт надії», де, за свідченнями автора, є передчуття війни.

Мета статті – з'ясувати ідейно-естетичні особливості документально-публіцистичного видання М. Слабошпицького «Велика війна», проаналізувати в антропологічному ключі проблему протистояння людини і війни.

Методика дослідження зумовлена метою та об'єктом роботи і спирається на комплексний інструментарій. Основу дослідження становлять здобутки з літературознавчої антропології. У статті використані та інтерпретовані міркування з праць В. Ізера («Причинки: від теорії читацького відгуку до літературної антропології»), Г.У. Гумбрехта («Як антропологічний поворот може заторкнути гуманітарні науки»), М. Марковського («Антропологія. Гуманізм. Інтерпретація»), Я. Поліщука («Літературна антропологія як актуальна наукова пропозиція»), Л. Тарнашинської («Літературознавча антропологія: новий методологічний проект у дзеркалі філософських аналогій») про антропологічні підходи як домінанту гуманітарних досліджень. Детермінованість публіцистичного набутку М. Слабошпицького сучасними суспільно-політичними процесами спричиняє необхідність використання культур-

но-історичного методу. Герменевтичний підхід передбачає інтерпретацію публіцистичних текстів, висвітлення особливостей індивідуального стилю письменника. Розгляд зразків публіцистики як художнього феномену зумовлює використання естетичного методу.

Результати й обговорення. Є щось симптоматичне у тому, що «Велика війна...» з'явилася практично через сто років після публікації «Великої ілюзії» Ральфа Нормана Енджелла. У своїй книзі британський журналіст і громадський діяч спростував міф про економічне процвітання країни-агресора в результаті її завойовницької політики. Війна в умовах економічної взаємозалежності, наголошував Енджелл, збагачуючи агресора, загрожує як переможеним, так і переможцям. Але найголовніша теза англійського політика, яка і забезпечила велику популярність книги у роки Першої світової війни, зводиться до наступного: втрачене на війні не можна відшкодувати, жодне каліцтво не можна поправити. Невідомо, чи опрацьовував автор «Великої війни» «Велику ілюзію», але безсумнівними є типологічні та світоглядні перегуки між цими книгами.

Збірною назвою «Велика війна 2014», яка акцентує на реаліях сучасної України, автор об'єднав документально-публіцистичні статті з промовистими заголовками, серед яких особливе навантаження несуть: «Армія і держава», «Війна і людина», «Важлива дійова особа – волонтер», «Війна і література», «Війна, влада і мова», «Не спускати з влади очей», «Історія дає шанс». Автор зібрав, задокументував дорогоцінні подробиці того, що відбувалося на Сході у перший рік війни. Ці документи не втрачають своєї актуальності, більше того, вони дуже гостро сприймаються в контексті теперішніх політичних реалій. Тотальне проникнення війни у свідомість людини притаманне практично чи не на всіх рівнях суспільної ієрархії. Однак війна не так об'єднала, як розмежувала українське суспільство. «Є дві України, – констатує автор. – Одна – патріотична, самовіддана, жертвна, прекрасна у своєму благородстві. Друга – совкова, крадійська, без совісті й честі, абсолютно байдужа до людських страждань і до якихось ідеалів» [11, с. 47–48]. І якщо воїни, що на передовій, перебувають у стані «переживання-причетності» (за термінологією М. Бахтіна), то серед можновладців чимало таких, хто з війни отримує зиск. «Кому війна, кому нажива» [11, с. 47] – це не образний вислів, це сумна констатація реалій нинішньої ситуації. Отже, креативний сенс авторського задуму виявляє себе в оформленні публіцистичного тексту як різкого протиставлення відчайдушного героїзму наших вояків з одного боку та бездарності, а то й продажності командування – з іншого. Перший рік війни відрефлектовано на різних рівнях травматичного досвіду. Актуальність авторських міркувань – одних у позитивному плані, інших – у негативному – зберігається до сьогодні.

Якщо в літературних зразках («Іловайський щоденник» Р. Зінченка, «Аеропорт» С. Лойка, «По дорозі до Савур-могили» Й. Струцюка) початковий період війни панорамно розкривається насамперед у картинах батальних, то у книзі М. Слабошпицького на перший план виходить конкретна людська біографія, яка, за словами автора, «в контексті описуваних подій <...> інтимізує їх, конкретизує загальне, робить значно зрозумілішим, бо відтісняє на другий план абстрактний зміст» [11, с.112]. У розмові з кореспондентом газети «День» М. Слабошпицький наголошував, що йому важливо було розказати про війну не з окопів, не з погляду стратегічних чи тактичних ходів, а з погляду того, як вона відлунує у свідомості кожного українця. Ефект конкретності забезпечують світлини, надані автору фотографіями газети «День» Р. Канюкою, А. Сліпачуком, М. Тимченком. Портретна галерея вміщує понад дві сотні знімків. Переважно це фото упізнаваних людей з реальною долею, реальними іменами (Ю. Мамчур, Марія Вітер, Надія Савченко, Д. Ярош, Швед Майкл, Аміна Окуєва), всі вони допомагають відновити хронологію майданно-воєнних подій.

«Як свідчать багато людських біографій, – зауважує письменник, – дуже часто саме війна допомагає знайти себе або дати собі відповіді на складні питання буття, над якими чоловік раніше не замислювався й ніколи не замислився, якби на його долю не впали такі нелюдські випробування» [11, с. 127–128]. Розгортаючи цю тезу, М. Слабошпицький наводить цілу низку вражаючих історій про людей, які по-різному були втягнуті у війну. І серед них – не лише етнічні українці, такі як Маркіян Паславський, Андрій Шараскін, Назар Барилко, Тетяна Ричкова, Микола Каблеш, а й росіянин Микола Воронін, чеченське подружжя Аміна Окуєва та Адам Осмаєв, білоруси, кримські татари. З цих характерів складається узагальнений портрет нації. На противагу постмайданному керівництву, яке дуже швидко забуло свої обіцянки, ці люди щодня нехтують небезпекою, без пафосу і показної звитяги захищаючи Україну. Вони навіть не замислюються над величчю свого подвигу. Для них захищати Вітчизну так само природньо, як, скажімо, щораз прокидатися вранці і ставати до звичної роботи. М. Слабошпицький переповідає десятки історій, кожна з яких вражає фактом людського «прямостояння» (за В. Стусом). У кожного з цих героїв була своя ситуація вибору – найперше у площині права та обов'язку. І вони вибрали обов'язок. «Революція і війна зробили якісний відбір людей» [11, с. 122].

Головна ознака аналізованої публіцистики – це розкриття духовної, душевної сутності людини на війні. Зворушує історія походу на війну родини Котюх-Баленків. Кожен із цієї родини добровольцем відправився на Схід, тримаючи у таємниці від рідних свій задум, щоб зайве не тривожити і не травмувати дорогих людей. Спочатку у розвідувальній роті опинився 23-річний син Максим. Невдовзі після того його мати Вікторія, фаховий анестезіолог, запропонувала «Айдарові» себе як лікаря. І, нарешті, вітчим Максима – Олександр, який мав усі необхідні фахи, залежно від потреби, «а головне – гаряче бажання бути серед оборонців Вітчизни» [11, с. 113] – теж опинився серед айдарівців. Як сюжет для майбутньої широкоформатної книги окреслено історію подружжя з Вінниці Світлани Бевз і Сергія Бурбели. За рік до початку війни вони втратили п'ятнадцятилітню доньку. З початку війни добровільно пішли в батальйон «Айдар». Для батьків «придумали легенду – їдуть у літню відпустку до моря. Одне слово, канікули, ідилія, рекреації» [11, с. 124]. Лише згодом рідні довідалися, які то були «рекреації», коли побачили Світлану та Сергія в одній із телепередач про Вінницьку сотню батальйону, де герої служили зенітниками. Деякі історії автор книги почерпнув з Інтернету, фейсбучних нотаток, як, наприклад, сповідь Назара Барилка. Цього благополучного молодого чоловіка зі Львова, як і багатьох його ровесників, вавив закордон, він навіть оформив документи до Австрії. Але коли почув, що немає ротації, пішов до військкомату. Його призначили командиром відділення 24-ї бригади. На посту отримав поранення – кулі розірвали артерію в нозі. Неможливо без хвилювання читати такі спогадові зізнання Назара: «Я не забуду ніколи, як лежав на бетоні й бачив смерть в лице – це коли відчуваєш тепло своєї ж крові, а її так багато, що в ній наче плаваєш. Я досі відчуваю її запах...» [11, с. 111]. Втративши ногу, Назар не втратив жаги життя. Наділений «дорогоцінним талантом допомагати самому собі» [11, с. 112], він і для інших став стимулюючим прикладом стійкості і сили духу.

На війні вже з перших її місяців, наголошує М. Слабошпицький, були представлені чи не всі шари суспільства, задіяні носії найрізноманітніших професій. Особлива увага автора приділена тим, хто цю війну нам пояснює через телеканали, Інтернет, друковані ЗМІ. Це журналісти, які дуже часто опиняються в зоні бойових дій. Про Романа Бочкалу, фронтового кореспондента програми «Інтер» йдеться у статті «Важлива дійова особа – волонтер», бо Роман, окрім того, що журналіст, який готував репортажі з пекельних Пісок і Донецького аеропорту, узяв на себе ще й волонтерські обов'язки, постійно довозячи гуманітарну допомогу на передову. Доброго слова у книзі заслуговують побратими Романа – Юрій Бутусов, Андрій Цапленко, Юрій

Романенко, Олексій Мацука та ін. Слушним видається таке міркування: «Живу і конкретну людську історію пишуть по гарячих слідах журналісти, переважна більшість яких виявилися в цих випробуваннях на висоті. Віриться, що колись усі ці матеріали складуть сотні чи й тисячі томів, пронизаних лейтмотивом на взір «Ніхто не забутий! Ніщо не забуто» [11, с. 112].

Отже, висвітленню громадянської позиції співвітчизників присвячено немало сторінок книги. Як правило, висновки, які робить автор у зв'язку з викладеною історією, побудовані на антитезі, наприклад: «Україна – жива, в ній багато не знищених людей. І ось вони один за одним стали з'являтися на очі суспільства. І ми відразу ж допевнилися: суспільство етично здоровіше, самовідданіше й жертівніше за еліту» [11, с. 305]. Слабошпицький-публіцист не лише розчарований, він розлючений позицією можновладців, що виявляє себе в експресивній лексиці: «Увесь цей бомонд, що дружною раттю товпиться на всяких гламурних імпрезах, хто змагається одне з одним, у кого дорожчі авто, манто, годинник, туфлі з крокодилячої шкіри і т. д., – банальні злодії. За ними невтішно буцегарня плаче. А ми позиціонуємо їх як еліту країни. Та ж гріш ціна такій країні, в якій звичайні олігофрени з набитими грішми кишнями й замашками конокрадів представляють цю країну на всяких імпрезах міжнародного рангу» [11, с. 283]. Публіцист дозволяє собі бути емоційним, навіть гранично експресивним, бо як же без емоцій, коли йдеться про найпосутніше, що визначає людську екзистенцію: життя і смерть, звитягу і зраду, самозреченість і продажність.

У книзі М. Слабошпицького присутній і такий складник війни, як інформаційна політика. Виходячи з того, що «сучасна людина – інформаційний продукт» [11, с. 105], автор «Великої війни» формулює цілий комплекс завдань поточного характеру саме у площині інформації. Насамперед це системна роз'яснювальна робота, примноження джерел інформації, послідовне викриття брехливості та догматичної зашореності кремлівських речників, зміцнення імунітету до ідеологічно і фактологічно заангажованих текстів, медійна самогігієна тощо. Серед тем, порушених автором – важливість говорити правду, якою б гіркою вона не була. Попри природне бажання отримувати позитивну інформацію, особливо в умовах війни, народ не сприймає «захмарно оптимістичних звітів» штабів. Дефіцит об'єктивної інформації не компенсується ні ура-патріотичним шапкозакидуванням, ані лайкою на адресу противника, відверта брехня і недомовки породжують спротив і відторгнення. Для письменника, який володіє значним життєвим досвідом, характерне особливо загострене сприйняття офіційної інформації, тому логічним є його звернення чи не в кожному тексті до такого творчого прийому, як інвектива. Інвектива Слабошпицького має дуже конкретного суб'єкта – від збірного образу «міноборонівських солов'їв у генеральських погонах» з їх бадьоро-брехливою риторикою і до президентів, прем'єрів, спікерів парламенту, нардепів, міністрів, голів адміністрацій тощо. Безкомпромісність публіциста виявляє себе і через низку запитань: «Що це: цинічна брехня чи незнання реальної ситуації? Чи загальноприйнята в нашому суспільстві практика: влада має за свій непорушний обов'язок завжди брехати на родові?» [11, с. 252].

Окрім викладення фактів, книга приваблює їх осмисленням, філософським аналізом подій та персоналій. Усі філософські питання зводяться до кантівської тези: «Що є людина?». Стримано оцінюючи постмайданну політику влади, письменник озвучує питання, над яким не раз замислювався кожен українець: «А чи не марно загинула Небесна Сотня?». А ще в нього з'являється питання такого змісту: злодійство, байдужість, продажність – що це? Наші ментальні хвороби, спадок совка чи новонабуті в умовах тотальної безвідповідальності і безкарності риси? Загострено, з виразною концептуальністю він наголошує на відсутності у влади системного підходу до проблем, які склалися на Донбасі. В кожному публіцистичному тексті звучить

тривога автора про завтрашній день України за чіткого розуміння, що йде повномасштабна війна, що Україна загрожена.

Цілком вмотивованим є певне порушення канонів політико-ідеологічного видання, яким, власне, і є «Велика війна»: з огляду на те, що література – «це також наш стратегічний резерв у війні з російським агресором» [11, с. 249], тут розміщено вірші про війну Бориса Гуменюка, Валерія Гужви, Люцини Хворост, Любові Якимчук, Павла Щириці, Дмитра Бикова, Андрія Орлова з лаконічними коментарями до них. Резюмуючи свою розповідь про поетичну реакцію на страшні події, М. Слабошпицький висновковує: «У письменників єдина зброя – слово. І їхнє слово також оголошило собі мобілізацію – воно теж прийшло на війну. Воно хоче допомогти нашим воїнам. Можливо, багатьом і допоможе. Притишить біль утрат, пригадує почуття страху, дасть віру в те, що війною життя не закінчується, переконає в тому, що наша перемога цілком реальна» [11, с. 249].

Публіцистичні роздуми супроводжуються покликаннями на публікації авторів, з якими М. Слабошпицький спілкується особисто, але не тільки. Низка висновків, зокрема, коли йдеться про специфічне ставлення до росіян у світі, взаємодіє з літературними аналогіями Тютчева, Достоевського, Лермонтова. Автор дотепно подає свою рецепцію російських класиків з певною поправкою на контекст європейської opinio з приводу агресивної політики путінської Росії. Тому особливій актуалізації зазнають відомі фрази «прощай, немытая Россия» [11, с. 99], «умом Россию не понять» [11, с. 243], «да, были люди в наше время» [11, с. 243], «русских не любят в Европе» [11, с. 98–99] тощо. Іноді автор коментує цитати, іноді залишає їх без коментарів.

Підсумок, який робить М. Слабошпицький в заключному розділі книги, дають підстави тлумачити сенс авторських роздумів в категоріях провіденціалізму: «Віriamo в українську людину. І хочемо вірити в керівників держави, які знайдуть у собі глибоко заховані таланти державних діячів і раптом опиняться на небувалій досі висоті. Може, це ще станеться. В кожнім разі історія дає їм такий шанс. Ще не пізно. Сьогодні. А завтра – вже невідомо» [11, с. 315].

Висновки та перспективи. Усі статті, інтерв'ю, репортажі аналізованого видання, попри різноманітність змісту, утворюють складне структурне ціле. Вони об'єднані наскрізною ідеєю захисту цілісності України у час глобальних викликів, коли руйнується образ світу й образ самої людини. Упорядкована за визначеною часовою послідовністю, часопросторова модель книги «Велика війна» базується на синтезі реального і психологічного хронотопів. Реальний часопростір – це конкретні події першого року російсько-української війни на Сході України. Але автор не перераховує ці події, а поєднує їх причинно-наслідковими зв'язками. Психологічний хронотоп – це авторські рефлексії з приводу почутого й побаченого. Більшість своїх думок письменник-публіцист оприявнює безпосередньо, хоча його оцінка може виявлятися і на рівні відбору конкретних подій і персонажів для фіксації. М. Слабошпицький у своїх текстах виступає не лише свідком чи літописцем подій, а й дієвим їх учасником. В основу своїх роздумів публіцист кладе антропологічну парадигму, розкриваючи характер і поведінку нашого сучасника, імпульси його героїчних учинків в екстремальних умовах. Водночас на неспростовних фактах переконливо розкрито цинізм і лицемірство так званої еліти, з мовчазної згоди якої Україна, її суверенність і незалежність в черговий раз опинилися у стані загроженості. М. Слабошпицькому притаманна не лише точність у формулюванні діагнозу, а й безкомпромісність у накресленні виходу з ситуації, що склалася. Продуктивність подальших досліджень з обраної проблеми зумовлюється впливом М. Слабошпицького-публіциста на своїх сучасників. Перспективним бачиться аналіз його набутку у зіставленні з тими публіцистичними текстами, де не лише зафіксоване, а й відрефлектоване побачене і пережите. Напрацьований матеріал може стати складовою комплексного дослідження майданно-воєнної публіцистики.

1. Герасименко Н. Особливий погляд (огляд романів українських письменниць про події Революції Гідності та війну на Сході України. *Слово і Час*. 2018. № 7. С. 24–35.
2. Герасименко Н. Словами очевидців: література від Євромайдану до війни. Тернопіль : Джура, 2019. 128 с.
3. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.
4. Коцарев О. Сім книг про Майдан і Війну. Ще не осмислення, але ретельна фіксація реальності: огляд. URL: https://texty.org.ua/articles/62544/Sim_knyg_pro_Majdan_i_Vijnu_Shhe-62544/ (дата звернення: 10.09.2020).
5. Марковський М. Антропологія, гуманізм, інтерпретація. *Теорія літератури в Польщі: Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ ст.* / Упор. Б. Бакула; за ред. В. Моренця. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2008. С. 491–503.
6. Мясникова Л. Антропологія (філософська). *Современный философский словарь*. Москва : Академический проект, 2015. 822 с.
7. Погрібний А. До розуміння феномена письменницької публіцистики. *Слово і Час*. 2007. № 4. С.45–52.
8. Поліщук Я. Інкорпорація документального ресурсу в сучасній художній літературі. *Слово і Час*. 2018. № 9. С. 3–10.
9. Поліщук Я. Літературна антропологія як актуальна наукова пропозиція. *Studia Philologica*. 2013. Випуск 2. С.116–120.
10. Поліщук Я. У пошуках означення війни. *Слово і Час*. 2015. № 8. С. 121–124.
11. Слабошпицький М. Велика війна. 2014... Україна: виклики, події, матеріали: Документально-публіцистичне видання. Київ : Ярославів вал, 2015. 320 с.
12. Соловей О. Війна і вірші. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2014/12/04/073709.html> (дата звернення: 11.10.2020).
13. Тарнашинська Л. Літературознавча антропологія: Новий методологічний проект у дзеркалі філософських аналогій. *Слово і Час*. 2009. № 5. С. 48–61.
14. Художня репортажистика: від майдану і до сьогодні (дискусія). URL: <http://archive.chytomo.com/news/xudozhnya-reportazhystyka-vid-majdanu-i-do-sogodni> (дата звернення 19.11.2020).
15. Чи є в Україні свій Хемінгуей? Нові книжки про війну. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/gromadska-hvylya-efir-za-3-kvitnya/chy-ye-v-ukrayini-sviy-heminguey-noviknyzhky-pro-vijnu> (дата звернення: 11.09.2020).

1. Herasymenko, N. (2018), «A special look (review of novels by Ukrainian writers about the events of the Revolution of Dignity and the war in eastern Ukraine)», *Slovo i Chas [Word and Time]*, no. 7, pp. 24–35.
2. Herasymenko, N. (2019), *According to eyewitnesses: literature from Euromaidan to the war*, Dzhura, Ternopil, 128 p.
3. Zdoroveha, V. *Theory and methods of journalistic creativity: a textbook*, 2nd ed., PAIS, Lviv, 268 p.
4. Kotsarev, O. «Seven books about the Maidan and the War. Not yet comprehension, but a careful fixation of reality: a review», available at: https://texty.org.ua/articles/62544/Sim_knyg_pro_Majdan_i_Vijnu_Shhe-62544/ (accessed 10 September 2020).
5. Markovskiy, M. (2008), «Anthropology, humanism, interpretation», in Morenets, V. (Ed.), *Theory of Literature in Poland: An Anthology of Texts. The second half of the XX – beginning of the XXI century*, Kyiv-Mohyla Academy Publishing House, Kyiv, pp. 491–503.
6. Miasnykova, L. (2015), *Anthropology (philosophical)*, Modern philosophical dictionary, Academic project, Moscow, 822 p.
7. Pohribnyi, A. (2007), «To understand the phenomenon of literary journalism», *Slovo i Chas [Word and Time]*, no. 4, pp. 45–52.
8. Polishchuk, Ya. (2018), «Incorporation of a documentary resource in modern fiction», *Slovo i Chas [Word and Time]*, no. 9, pp. 3–10.
9. Polishchuk, Ya. (2013), «Literary anthropology as an actual scientific proposal», *Studia Philologica*, vol. 2, pp. 116–120.
10. Polishchuk, Ya. (2015), «In search of a definition of war», *Slovo i Chas [Word and Time]*, no. 8, pp. 121–124.

11. Slaboshpytskyi, M. (2015), *The Great War. 2014... Ukraine: challenges, events, materials: Documentary and journalistic edition*, Yaroslaviv val, Kyiv, 320 p.

12. Solovei, O. «War and poetry», available at: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2014/12/04/073709.html> (accessed 11 October 2020).

13. Tarnashynska, L. (2009), «Literary Anthropology: A New Methodological Project in the Mirror of Philosophical Analogies», *Slovo i Chas [Word and Time]*, no. 5, pp. 48–61.

14. Artistic reportage: from the square to the present (debate), available at: <http://archive.chytomo.com/news/xudozhnya-reportazhistika-vid-majdanu-i-do-sogodni> (accessed 19 November 2020).

15. Does Ukraine have its own Hemingway? New books about the war, available at: <https://hromadske.radio/podcasts/gromadska-hvylya-efir-za-3-kvitnya/chy-ye-v-ukrayini-sviy-heminguey-novi-knyzhky-pro-viynu> (accessed 11 September 2020).

UDC 821.161.2 – 92.09

M. SLABOSHPTYSKY «THE GREAT WAR»: ANTHROPOLOGICAL PARADIGM AS A BASIS FOR JOURNALISTIC REFLECTION

Nasminchuk Iryna, PhD (Philology), Associate Professor, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University, 61, Ohiienko Str., Kamianets-Podilskyi, 32301, Ukraine, e-mail: nasminchuk@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3623-387X

Introduction. The object of research is the book of journalism by M. Slaboshpytsky «The Great War. 2014... Ukraine: Challenges, Events, Materials», analyzed in the aspect of anthropological reception. An important prerequisite for the actualization of anthropological issues in modern conditions is Russia's aggression against Ukraine.

The purpose of the article is to find out the ideological and aesthetic features of the documentary and journalistic edition by M. Slaboshpytsky «Great War», to analyze in anthropological terms the problem of the confrontation between man and war.

The methodology. The research is based on the achievements of literary anthropology. The article uses and interprets considerations from the works of Ukrainian and foreign scholars on anthropological approaches as a dominant humanities research. Cultural-historical, aesthetic methods, hermeneutic approach are used.

Results. All articles, interviews, reports of the analyzed publication, despite the diversity of content, form a complex structural whole. They are united by the pervasive idea of protecting the integrity of Ukraine in a time of global challenges, when the image of the world and the image of man himself is being destroyed. Arranged in a certain chronological order, the space-time model of the book «The Great War» is based on the synthesis of real and psychological chronotopes. The publicist bases his reflections on the anthropological paradigm, revealing the character and behavior of our contemporaries, the impulses of his heroic deeds in extreme conditions. At the same time, the irrefutable facts convincingly reveal the cynicism and hypocrisy of the so-called elite, with the tacit consent of which Ukraine, its sovereignty and independence once again found themselves in a state of threat.

Conclusions. The productivity of further research on the selected problem is determined by the influence of M. Slaboshpytsky-publicist on his contemporaries. It seems promising to analyze his work in comparison with those journalistic texts, where not only recorded but also reflected seen and experienced. The developed material can become a component of complex research of military journalism.

Key words: *M. Slaboshpytsky, journalism, anthropology, situation of choice, patriotism, reporting, interview, essay, identity, war.*

Стаття надійшла до редакції 05.02.2021